

● *FSC certificering in de Oekraïense praktijk*

Certificering van duurzaam bosbeheer neemt wereldwijd nog steeds een vlucht. Zo is momenteel ruim 307 miljoen ha bos gecertificeerd. Veel landen in Oost-Europa, zoals de Baltische Staten en Polen, kennen al jaren een flink areaal gecertificeerd bos. Meer recent zijn de ontwikkelingen in Rusland en Oekraïne. Zo is de afgelopen jaren 14% van het Oekraïense bos FSC gecertificeerd. Veelal hele regio's tegelijk en tot op heden alleen in het westen van Oekraïne. Het project 'Promotie van duurzaam bosbeheer in Oekraïne', dat uitgevoerd wordt door FORM International, Probos en Oekraïense partners, brengt hier verandering in. Dit Bosbericht beschrijft het proces van verandering en bewustwording dat vooraf gaat aan de uiteindelijke FSC certificering van twee State Forest Enterprises in Oekraïne.

FSC certificering in de Oekraïense praktijk

9,5 miljoen ha bos

Oekraïne heeft een groot areaal bos. Desalniettemin is slechts 15,7% van het enorme landoppervlak met bos bedekt. Dit wordt deels verklaard doordat een deel van het bos in Oekraïne zich in de zogenaamde 'Forest steppe' en 'Steppe' zones en zich daarmee aan de rand van haar natuurlijke verspreidingsgebied bevindt. Wel neemt de oppervlakte bos snel toe. De afgelopen 40 jaar is er ruim 2,5 miljoen ha bijgekomen en dit tempo zet zich door. Nagenoeg al het bos wordt beheerd door de staat, vooral van het State Committee of Forestry (SFC) dat 68% beheert. Grove den (*Pinus Sylvestris*) en eik (*Quercus ssp.*) zijn met respectievelijk 34% en 24% de dominante soorten. Meer informatie over de bos- en houtsector in Oekraïne vindt u in Bosbericht nr. 5 van 2006.

Duurzaam bosbeheer in Oekraïne

Het bos in Oekraïne is verdeeld in twee categorieën: 1) multifunctioneel beschermd bos en bosreservaten en 2) bos met hoofddoelstelling houtproductie. Beide groepen beslaan ieder de helft van het bosareaal. De economische en politieke transitie waarin Oekraïne zich bevindt, heeft de aanzet gegeven voor het ontwikkelen van duurzaam bosbeheerprincipes. De principes worden toegepast in de nationale wetgeving en de bosprogramma's. Het officiële bosbeleid onderschrijft het belang van een balans tussen het beschermen van ecosystemen en het handhaven van het multifunctionele karakter van de Oekraïense bosbouw. Dit staat vastgelegd in de Oekraïense boscode. Naast deze ontwikkelingen op institutioneel niveau, is er in Oekraïne een werkgroep opgericht die een nationale certificeringsstandaard ontwikkelt, gebaseerd op de FSC-principes en criteria.

Zoals in veel andere landen is er ook in Oekraïne een groot verschil tussen het beleid en de eigenlijke implementatie in het veld.

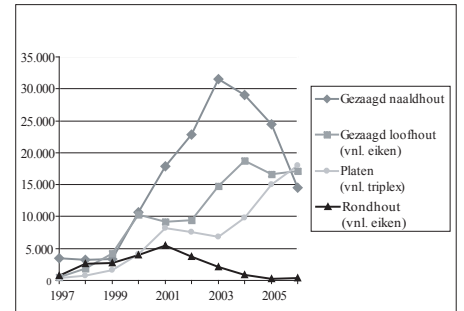
Voorbeelden hiervan zijn:

- 1) State Forestry Enterprises (SFE's) richten zich in het bijzonder op de economische dimensies van duurzaam bosbeheer;
- 2) vooral op lokaal niveau ontbreekt het aan kennis op het gebied van duurzaam bosbeheer;
- 3) bossen spelen een belangrijke rol in het bestaan van de rurale bevolking: mechanismen om deze groep te laten meebeslissen over het bosbeheer ontbreken vaak;
- 4) de richtlijnen voor werknemersveiligheid en milieu worden onvoldoende in de praktijk gebracht;
- 5) de ecologische functies van het bos zijn vaak sterk verarmd en het ontbreekt veelal aan kennis van de aanwezige (beschermde) flora en fauna;
- 6) de publieke opinie over bosbeheerders is vaak negatief.

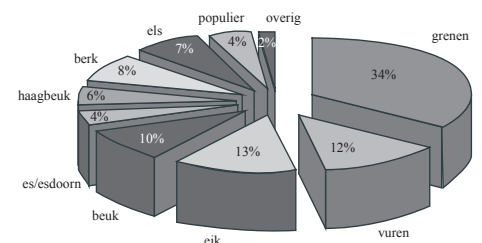
Houtoogst en handel met Nederland

De bos- en houtsector in Oekraïne krabbelt weer langzaam op na de ineenstorting van de economie als gevolg van de onafhankelijkheid in 1991. Vanaf 1997 heeft de productie zich gestabiliseerd en recent stijgt de productie van een aantal houtproducten, waarbij opvalt dat er met name groei zit in eindproducten, bijvoorbeeld meubels en plaatmaterialen. Dit blijkt ook uit de importcijfers van Nederland over 1997 - 2006 (zie figuur 1).

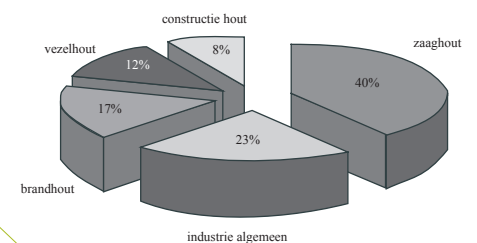
Jaarlijks wordt er op commerciële basis circa 15 miljoen m³ geogst, waarvan 12 miljoen m³ door de SFC. Dit betekent dat 39% van de bijgroei geogst wordt. De SFC oogst hiermee minder dan de jaarlijks voorgeschreven hoeveelheid. Men verwacht dat in 2010 de

Figuur 1: Nederlandse houtimport uit Oekraïne 1997-2006 in m³ (bron: Probos, 2007)

Figuur 2: Houtoogst naar soort (bron: State Committee of Forestry, 2004)

Figuur 3: Oogst industrieel rondhout (bron: State Committee of Forestry, 2004)

oogst met 10 tot 15% is toegenomen. Figuur 2 en 3 geven een overzicht van de houtsoorten en de sortimenten die geogst worden. De SFE's, 233 in totaal, zijn de uitvoeringsorganisaties van SFC die het bos beheren en de houtoogst organiseren. Zij zijn momenteel nog verplicht het hout vier keer per jaar in de regio op houtveilingen aan te bieden, waar alleen Oekraïense bedrijven het mogen kopen. Het hout dat na de veilingen overblijft kan rechtstreeks door de SFE verkocht worden. Bij

Figuur 4: ligging pilot SFE's Horodnitsia en Huty (bij de pijlen)

het afsluiten van meerjarige contracten kunnen marktpartijen ook rechtstreeks zaken doen met de SFE. In 2004 exporteerde de SFC 19,2% van haar houtoogst. De rest vindt een weg op de Oekraïense markt, die met de huidige economische groei snel verder aantrekt. Vooral SFE's die niet dicht bij grote steden of industriële centra liggen, hebben ruimte voor export. Handel drijven met Oekraïne was, in elk geval tot voor kort, echter nog een behoorlijk avontuur door gebrekkige communicatie en onduidelijke structuren. Een probleem dat wordt genoemd is de betrouwbaarheid van levering. Daarbij komt dat bij elke wisseling van de wacht de regelgeving vaak verandert en ook veranderen de personen op de posities waar men direct mee te maken heeft. Tevens is het van belang dat men goede persoonlijke relaties onderhoudt. Alleen mailen, voor zover al mogelijk, en bellen is onvoldoende.

Project 'Promotie Duurzaam Bosbeheer in Oekraïne'

De Economische Voorlichtingsdienst (EVD) heeft medio 2006 het project 'Promotie van

Duurzaam Bosbeheer in Oekraïne' toegekend aan FORM International en Stichting Probos. Dit project wordt gefinancierd binnen het PSOM Programma. Het project kent verschillende doelstellingen, waaronder het vergroten van de kennis en draagvlak voor duurzaam bosbeheer en boscertificering in de Oekraïense bossector. Daarnaast dienen handelsrelaties tussen Oekraïense partijen en Nederlandse bedrijven gestimuleerd te worden. Om deze reden zijn de volgende bedrijven bij het project betrokken: SelectWood, Faber Halbertsma Groep en Marius van den Berg/ Martimber Woodproducts en wordt het project ondersteund door de VVNH en FSC Nederland. Een essentieel onderdeel van het project is het certificeren van twee pilot State Forest Enterprises (SFE's) volgens de principes van FSC, namelijk: Horodnitsia SFE in de provincie Zhytomir ten noordwesten van Kiev en Huty SFE in de provincie Kharkiv in het oosten tegen de Russische Grens (zie figuur 4). Deze pilot bosgebieden dienen als voorbeeld-bedrijven om de verspreiding van duurzaam bosbeheer in Oekraïne te vergroten. De deelnemende bedrijven beogen binnen het

project FSC gecertificeerd hout uit de pilot SFE's te importeren en als FSC gecertificeerd op de markt te brengen. Meer informatie over de pilot SFE's en het project is te vinden op www.smuf.com.ua.

Oproep

Naast commercieel meer gangbare soorten als grenen en eiken worden er in de Oekraïne ook aardige hoeveelheden FSC gecertificeerd hout geoogst van soorten waar minder vraag naar is, zoals berken en essen. Mocht u geïnteresseerd zijn in deze houtsoorten, neemt u dan contact op met Probos of FORM.

FSC certificering: van pre-audit naar main audit

In juni 2007 zijn bij beide SFE's pre-audits uitgevoerd door NEPcon, een certificeerder die zich vooral op Oost Europa en Rusland richt. NEPcon concludeerde dat het niveau van het bosbeheer hoog is, het personeel ervaren en gekwalificeerd en dat er over het algemeen wordt voldaan aan de FSC-eisen. Uit de pre-audits kwamen wel enkele aandachtspunten naar voren. Naar aanleiding van de pre-audit heeft het projectteam samen met de SFE's actieplannen opgesteld om tot certificering te komen, welke intussen door de SFE's geïmplementeerd zijn. Belangrijkste aandachtspunten waren:

- 1) Sociale aspecten als rechten van de arbeiders en communicatie met de lokale bevolking en het lokale bestuur waren onderbelicht. Zo ontbraken de procedures voor het betrekken van de lokale bevolking bij het bosbeheer. Dit is een overblijfsel van het communistische tijdperk, waarin besluiten van bovenaf werden genomen en inspraak een onbekend fenomeen

was. Hiervoor zijn procedures opgenomen in het bedrijfsbeleid. Daarnaast was niet al het veiligheidsmateriaal aanwezig. Helmen werden wel gedragen, maar veiligheidsschoenen en zaagbroeken ontbraken. Ook de EHBO-dozen waren niet altijd volledig en veel brandblussers over datum. Deze voor de SFE's dure materialen zijn intussen aangeschaft.

2) De ecologische aspecten van duurzaam bosbeheer verdienen meer aandacht. Milieu Effect Rapportages (MER) ontbraken bijvoorbeeld bij beide boswachterijen. Het idee heerste dat deze alleen nodig zijn bij zwaar vervuulende industrie en niet bij bosbedrijven die 'immers goed zijn voor de natuur'. Ook het identificeren en in kaart brengen van zeldzame flora en fauna is nog niet volledig opgenomen in het systeem. Met behulp van experts van nationale parken en een onderzoeksinstituut zijn de eerste onderzoeken, ten behoeve van de MER, uitgevoerd. Dood hout is ook een punt van aandacht. Het is in Oekraïne ongebruikelijk om dood hout in het bos te laten liggen/staan. Hetzelfde geldt voor het laten staan van enkele bomen (overstaanders) op kapvlakten. Wettelijk is vastgesteld dat maximaal 5 m³ aan dood hout per ha in het bos mag blijven, maar zelfs deze, uit oogpunt van biodiversiteit, minimale hoeveelheid werd niet overal gehaald. Het principe van overstaanders is helemaal ongebruikelijk. Desalniettemin zijn ook hiervoor procedures opgenomen.

Momenteel, oktober 2007, worden beide SFE's tijdens de main audit volledig doorgelicht, waarna, als alles naar verwachting verloopt, begin 2008 het certificaat wordt toegekend.

Bewustzijn vergroten

Bovenstaande punten hebben een behoorlijke impact op beide SFE's. Vooral de personen

belast met de implementatie van het certificeringsproces in de organisatie, hebben nu een goed besef wat FSC en duurzaam bosbeheer inhoudt. Er is een groot aantal extra activiteiten ontplooid om te zorgen dat meer werknemers van de pilot SFE's, maar vooral ook de Oekraïense bos- en houtsector in het algemeen op de hoogte is van de ontwikkelingen binnen het project en op het vlak van duurzaam bosbeheer. Zo zijn er regionale bijeenkomsten georganiseerd, waarbij voor het eerst lokale NGO's direct in gesprek zijn getreden met de SFE's. Ook zijn er 'kijken bij collega's' excursies georganiseerd, o.a. bij reeds FSC gecertificeerde bosbedrijven, en is er een flink aantal artikelen in vakbladen verschenen. Op verschillende (inter)nationale en regionale bijeenkomsten hebben Oekraïense en buitenlandse deskundigen presentaties gegeven over alle facetten van duurzaam bosbeheer. Om ook de lokale bevolking te informeren zijn artikelen in lokale huis- en vakbladen verschenen en is een brochure verspreid die hen informeert over wat FSC certificering voor hen betekent. Een groot deel van deze publicaties en presentaties is te vinden op www.smuf.com.ua. Werd er bij de start van het project nog wat aarzelend gereageerd door de Oekraïense collega's, momenteel is men zeer enthousiast en wordt er hard gewerkt aan het behalen van de doelstellingen. Men is meer bewust van het

feit dat mens en dier profiteren van duurzaam bosbeheer. Om zeker te zijn dat zij ook op de lange termijn profiteren, is het belangrijk dat FSC-certificering ook financieel loont en dat dus de vraag naar FSC gecertificeerd hout op peil blijft.

Tot slot

Oekraïne heeft een interessant potentieel voor de Nederlandse houthandel en houtverwerkende industrie. Het is goed te constateren dat de bossector aldaar certificering ziet als de beste garantie voor toegang tot onze West Europese markt en dat zij ontvankelijk is voor duurzaam bosbeheer. Wel is het belangrijk dat daarbij ook werkelijk iets veranderd in het bosbeheer, dat de regelgeving wordt verbeterd en dat Oekraïense partijen zich kunnen bewijzen als stabiele en betrouwbare handelspartners. Met dit project is in ieder geval de eerste stap gezet tot nieuwe handelsrelaties tussen de Oekraïense en de Nederlandse bos- en houtsector, die zijn geschoold op duurzaamheid.

*Mark van Benthem
Debora van Boven*